

STN-BLADET

AVLSLAGET FOR SIDET TRØNDEREVE OG NORDLANDSFE

NR. 3, 2000 • Argang 11

”Smakeriet”

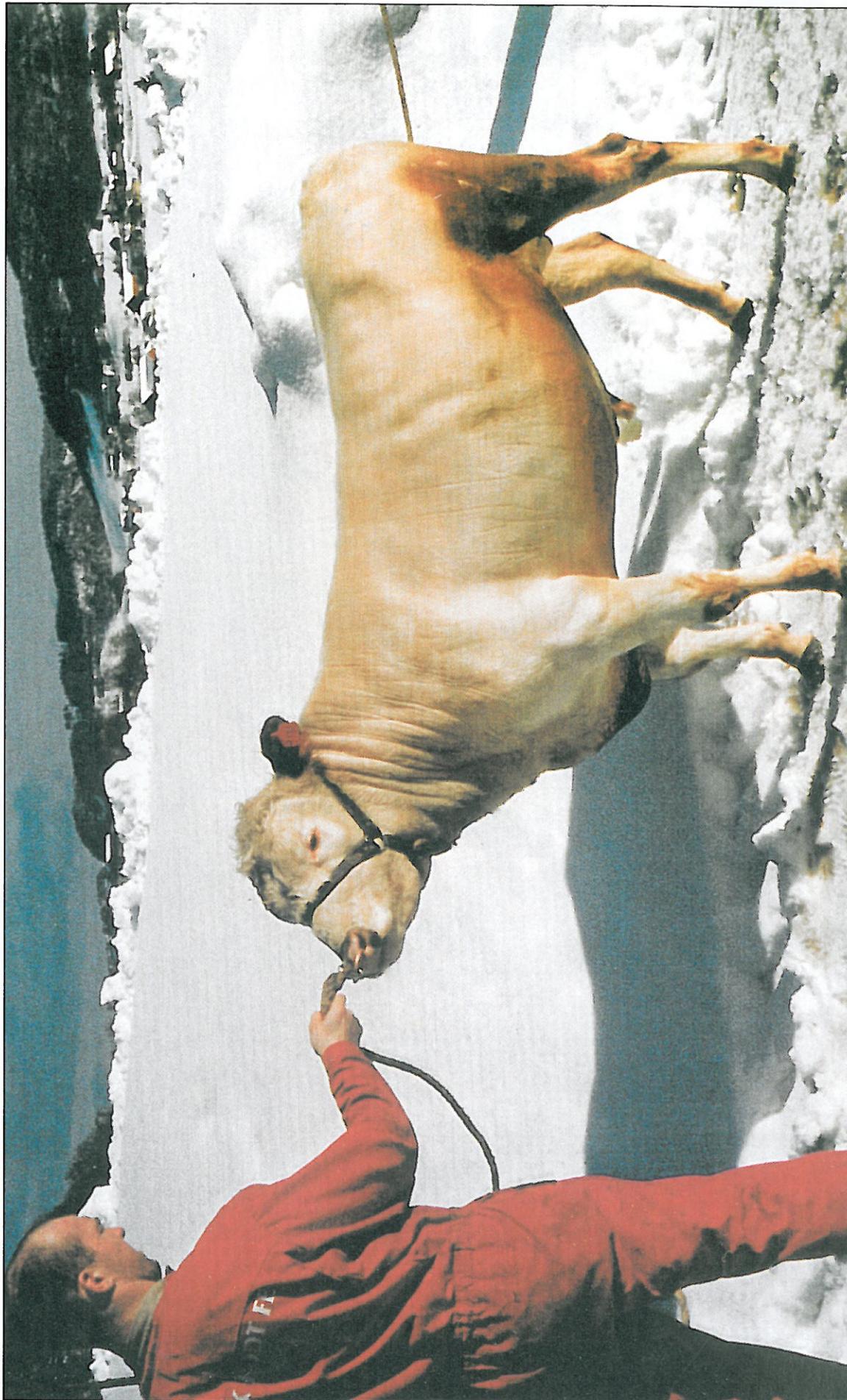
Heimeside på Internett

Forsøka ved Landbrukshøgskolen

Gardsbesøk

Livdyr

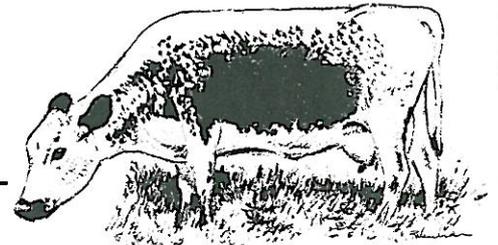
Nytt frå styret

9181 Løkk-Ruben, som desverre ikkje vart med i førre STN-Bladet. Slik ser han altså ut. Sjå presentasjon på side 17.

STN

Avslaget for sidet trønderfe og nordlandsfe

Avslaget for STN

Formann

Jostein Brenden
2643 SKÅBU
Tlf: 61 29 55 56

Nestformann

Jostein Stige
8200 FAUSKE
Tlf: 75 69 76 59

Styremedlemmar

Marit Hoff
7865 JØA
Tlf: 74 28 69 78

Amund Wormstrand
2219 BRANDVAL
Tlf: 62 82 51 30

Sigmund Åbjørsbråten
2910 AURDAL
Tlf: 61 36 46 68

1. varamedlem

Hans Forodden
7387 Singsås
Tlf: 72 43 55 58

Sekretær/ Kasserer

Atle Meås
2634 FÅVANG
Tlf: 61 28 46 77
Faks: 61 28 46 49

Livdyrkontakt

Helen Davey
2436 VÅLER S
Tlf/ Faks: 62 43 79 31
E-post: livdyr@stn-avl.no

Ei vakker gruppe! Hos Gerd Inger Flå, Oppdal

Avslaget for STN

Adresse: 2634 FÅVANG
Tlf: 61 28 46 77 Fax: 61 28 46 49

e-post: post@stn-avl.no
Internet: www.stn-avl.no

Framsidedbildet:

Sopp-sanking i septemberskogen. Buskapen til Morten Granlien og Atle Meås i Fåvang. På Flausetra, 900 moh sept.2000

STN

Avslaget for Sidet Trønderfe og Nordlandsfe

Velkommen til heimesida til Avslaget for Sidet Trønderfe og Nordlandsfe (STN)

På disse sidene vil du finne aktuell informasjon om STN-rasen

- [Startside](#)
- [Avslaget](#)
- [Aktuelt](#)
- [Om rasen](#)
- [Avl](#)
- [Gardsbesøk](#)
- [Billedgalleri](#)
- [Kontakt STN](#)
- [Linker](#)

Sidet Trønderfe og Nordlandsfe –den lette, nøysomme, folkekjære og kollete ferasen med det karakteristiske utseende.

Omtrent slik ser den altså ut, startsida på heimesida til Avslaget på internet. Heimesida har vi fått hjelp til å lage av Jon Einar Høystad fra Høystad Data i Ringebu. Sidene er under utvikling enda, så det kan ta litt tid før riktig alt er på plass. Vi har imidlertid kommet så langt i arbeidet at sidene nå er åpna. Sidene vil bli oppdatert jevnlig, og inneholde mye aktuell informasjon om rasen, avslaget og avlsarbeidet. Vi er svært glade for respons på sidene, så send oss gjerne en melding på e-post eller på annen måte. Da er det altså heretter bare å klikke seg inn på nettet for å besøke avslaget. Adressen er;

www.stn-avl.no

Hei!

Så er den såkalla sommaren over og vinteren skulle vore godt på veg. Det er litt mistrøstig med alt klinveret vi har hatt her over austlandet heilt sidan mai. Det vart mykje fôr her i år, men kvaliteten er heller dårleg. Sein slått og mykje væte i rundballane. Får tru det blir ein mild vinter, -ellers blir det mykje hardt fôr! Ja ja, det var depresjonen over veret.

Det har foregått mykje positivt i sommar og! STN-kua og Avlslaget har vore representert på fleire utstillingar og arrangement over store delar av landet. Dette har berre vore mogleg takka vera stor friviljug innsats frå entusiastiske medlemmar i laget, og i samarbeid med Norsk Bufo. Ein stor og varm takk til alle som har vore med! Eg trur det er heilt naudsynt for framtida at STN-kua blir presentert i levande live for andre gardbrukarar, slik at dei verkeleg kan sjå at dette er ein alternativ mjølkeprodusent, og ikkje minst ein stor trivselsfaktor for norske fjøs.

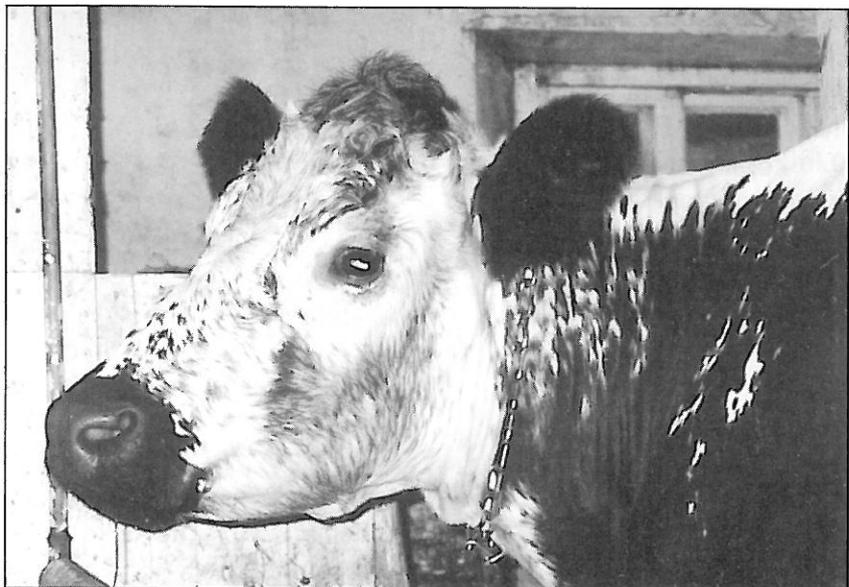
Ein annan ting som framtidig avl er avhengig av, er sjølvsagt avlsoksar. Tilbudet av aktuelle oksar til semin er stadig for lite! Det kostar ingen ting å ta kontakt med produksjonsrådgjevaren eller avlslaget og få sendt inn eit tilbod på ein oksekalv du trur kan vere aktuell. Ein del medlemmar er svært flinke til å gje oss beskjed om kalvar dei meiner kan hove, og ære vere dei for det! Alle tilbod blir vurderte av styret, og di meir vi har å velje i di betre blir utvalet av STN-oksar i oksekatalogen. Vi kan sjølvsagt ikkje kjøpe alle oksar, så de må ikkje bli skuffu om ikkje dykkar okse blir innkjopt. Da er det berre å prøve til att ved eit seinare hove. Det blir ikkje offentleggjort kva for oksetilbod som ikkje blir godkjente. Dette vart kanskje mas, men eg kjem til å masa enda meir om det trengs, for dette er viktig.

Stambokføring av gardsoksar og nye oksenummer er framleis eit uavklart kapittel, men dette arbeider vi stadig med og prøver å få litt fortgang i saka. Utskrift av avdråttstal for STN-kyr i kontrollen er eit anna problem som har dukka opp i år. Husdyrkontrollen får ikkje lenger gje frå seg slike opplysningar utan skriftleg samtykke frå produsenten. (Krav frå Datatilsynet) Dette har sjølvsagt store konsekvensar for avlsarbeidet vårt, og er noko vi må arbeide for å finne ei loysing på for framtida.

Med onskje om ein god og rimeleg vinter!

Jostein B.

72 Kranclin
Hos Rolf Petter Torres.
Ei av dei siste kyne som
framleis står på båsen inne
i Roros sentrum.
Far: 9085 Gjersvold

SMAKERIET -Haustens store smaksdugnad

Avslaget for STN vart invitert av Mat-Helse-Miljø alliansen for Fjellregionen til å delta på "Smakeriet" som ble arrangert på Røros 23.november. Tema for dagen var; Regional mat i Fjellregionen, med fokus på økologisk kjøt.

Mat-Helse-Miljø alliansen har sitt utspring i hovedkomiteen for "Det tredje internasjonale symposium for bærekraftig landbruk og bygdeutvikling" som vart arrangert på Røros i 1995. Alliansen arbeider for at forbruk og omsetting av lokalprodusert mat skal auke.

Dette har no resultert i at selskapet "Mat fra Fjellregionen" er stifta. Eit selskap som vil samle leveransar frå matprodusentar i Fjellregionen (9 kommunar i Sør-Trøndelag og Hedmark) under felles logo og profilering.

Logoen som er utarbeidd skal vere eit kvalitetsstempel, og produkt som kan bruke logoen må vere produsert i fjellregionen og vere mest mogleg basert på lokale ressursar.

"Røroskua" er velkjent i Fjellregionen, og blir brukt i profileringa av produkta. Som de ser har ho fått hedersplassen i selskapet sin logo! Ho er også med på plakatar som blir brukte i butikkane som sel produkta, og også på i alle fall eit spesialprodukt, nemleg "Tjukkmjølka". Der er kua brukt som illustrasjon på det som må vere landets vakraste og mest innbydande mjølkekartong. For den som ikkje veit kva tjukkmjølke er, kan vi fortelje at det er det same som tettemjølke. Ein spesiell surmjølksvariant, med særleg tjukk og glatt konsistens –men mild og rund i smaken. Tettemjølke var tidlegare kjent over store delar av landet, men tradisjonen har best vorte halden i hevd i Rørosområdet.

Bjørn Huseklepp, økologisk mjølkeprodusent med STN-besetning, fra Kvikne er styreleiar i Mat fra fjellregionen. Han har stått på for at Røroskua skal få sin naturlege plass i selskapet sitt profileringsarbeid. Han var også initiativtakar overfor Stiftelsen Godt Norsk for å få testa kjøt frå Rørosku og forskjellige sauerasar, (oppdretta i fjellregionen) for å kartlegge skilnader i smak og kvalitet samanlikna med kjøt frå andre artar og rasar.

Stiftelsen Godt Norsk tok utfordringa, og har i samarbeid med Matforsk på Ås utarbeidd eit "sensorisk kjøttkart" med samanlikning av kjøt frå forskjellige artar og rasar. Inn i dette gjekk også kjøt frå to unge STN-kyr frå

STN - Bladet

Huseklepp/Eide. Formålet med arbeidet var å prøve å finne fram til konkurransefortinn ved forskjellige produkt. Resultat frå dette arbeidet skulle presenterast på kveldsmøtet til smakeriet.

Nestformann i Avlslaget, Jostein stige, styremedlem Amund Wormstrand og underteikna reiste til Quality Røros Hotel 23.november for å vere med å "promotere" ,som det så vakkert heiter, Røroskua.

Vi fekk tildet plass i vestibylen, og sette opp ein stand, med dei fine plakatane våre, brosjyre, postkort og ein del utgåver av STN-Bladet.

Bjørn og Liv Torill på Kvikne lånte ut fine skinn som vi brukte å dekorere med. Vi syntes det blei flott, de får dømme sjølve ut frå bildet! Den artige stoffkua på bordet er det Liv Mæhlum fra Kongsvinger som har laga!

Den, samt kalveskinnet på veggen fekk landbruksministeren.

Smakeriet opna med ein buffet, med rettar laga av "mat fra Fjellregionen". Vi var sjølsagt opptatt av dei forskjellige rettane av Rørosku, men også sau/lam i forskjellige variantar, sik, reinsdyr og struts(!) var servert. Det var mellom anna kjøt frå forskjellige stykkingsdelar av Rørosku på koldtbordet. Oppskåre rundsteik, og rygg med meir. Og vi smakte og smakte! Vi vart fort enige om at det skulle bli spennande å høyre kva matekspertisen sa om kjøtet. Vi syntes det meste smakte godt vi!

Landbruksminister Bjarne Håkon Hansen kom, litt forsinka frå flyet, og rakk berre å prøve varm-rettane. Det syntes vi var ein strek i regninga. Alle rettane av Rørosku var jo på koldtbordet! Kjøtet av gamaltypisk spelsau vart "Landbruksministeren sin favoritt".

Ministeren sa etter maten at det var viktig at maten kunne serverast med ei historie. Her i landet har kjøtet frå alle slags sauerasar gått i same sluket og presentert for forbrukaren som SAU eller LAM. Punktum! Likeeins med storfe. I andre land med ein kanskje rikare matkultur enn det vi har lagt oss til her på berget, har kjøt frå bestemte rasar eller område vorte seld med spesialmerking.

Standen til Avlslaget.

Ein marknadstrend, som går parallelt med ønsket om billigare kvardagsmat, er å kunne servere og eta noko meir eksklusivt og spesielt i helgene, på restaurant, til fest osv. Da spelar prisen på produktet ei mykje mindre rolle. Mat som det følger ei historie med, som den gamaltypiske spælsauen (eller Røroskua red.ann) vil kunne ha fordelar i ein slik marknad.

Etter lunsjbuffeten og litt orientering forsvann Landbruksministeren til nye møte og omvisningar. Vi måtte jo prøve å få ministeren i tale og presentere Avslaget/Røroskua litt skikkeleg og ta opp med han ein del ting.

Høvet baud seg under middagen på kvelden. Menyen bestod av steik av Rørosku og Røroskalv. Servert med raudbetsky og mandelpoteter. Verkeleg godt var det! Mørt og fint kjøt, -endeleg fekk ministeren smake Rørosku!

Jostein Stige heldt eit lite foredrag om STN-rasen og Avslaget under middagen. Han la vekt på at Avslaget heile tida har bestått som eit sjølvstendig lag, og ikkje let seg "sluke" i den store endringa som norsk storfeavl gjennomgjekk på 1960-talet. Og at avslaget har arbeidd seg opp frå det at det låg nesten nede først på 80-talet til å vere eit livskraftig lag i dag, med

brukbar økonomi og mange medlemmar. Han sa også at økonomien for den einskilde produsenten har vorte meir og meir pressa dei siste åra, og at talet på dyr av STN og dei andre gamle ferasane på nytt viser nedgang. Derfor er ordninga med tilskott til

dyr av dei game ferasane som kom i gang i fjor kjærkomen og viktig å vidareføre.

Jostein ga landbruksministeren eit vakkert kalveskinn og ei "stoff-STN-ku" (sjå standen) som gåve frå Avslaget.

Jostein Stige overrekker Landbruksminister Bjarne Håkon Hansen eit kalveskinn. Ministeren takka og sa at han hadde lært mykje om STN-rasen på "smakeriet"

Etter middagen besøkte ministeren standen vår og fekk mellom anna litt informasjon om nedskjæringsforsøk som har vore gjort med STN-oksar. Dei få forsøka som

har vore gjort, har vist at dyra kan ha ein svært høg kjøt%, og tynne og lette bein.

Siste post på Smakeri-programmet var eit åpent

møte med innleiingar frå landbruksministeren, næringsmiddeltilsynet, Nord-Østerdal Økologiske landbrukslag, Mat frå Fjellregionen og Siftelsen Godt Norsk.

Tore Jarmund frå Godt Norsk la fram resultat frå arbeidet med "kjøttkartet" som Godt Norsk har utarbeidd i samarbeid med Matforsk. Kjøtt av to unge STN-kyr (økologisk føring/utmarksbeite) frå Liv Torill Eide og Bjørn Huseklepp på Kvikne vart testa i lag med "storfe" frå kjøtdisken. Jarmund sa at dei egentlig forventa at kjøttet frå små kyr skulle vere seigt. Men det var ikkje tilfelle. Det var mørt og hadde meir smak enn det uspesifiserte "storfe"-kjøttet. Ein meir søtleg og viltaktig smak. Skilnaden mellom "storfe" og STN-kjøtt var faktisk påtakeleg. Jarmund understreka imidlertid at det her vart spørsmål om smak og behag. For den som ikkje liker viltsmak vil "storfe"-kjøttet vere eit betre alternativ enn STN. Det er også foreløpig berre to dyr som er testa, men skilnaden i smak vil absolutt kunne vere eit tilleggsargument for kjøtt av STN-dyr, og kan dermed gje konkurransefortrinn.

Det er vel nødvendig å seie noko om at "STN-delegasjonen" smilte frå øyre til øyre etter Jarmund sitt innlegg. Endeleg er det

kome igang eit arbeid som i alle fall så langt beviser det vi alltid har hevda, at det er skilnad i smaken på kjøtt frå STN samanlikna med moderne rasar. Det ville vere underleg om det ikkje også gjeld kjøtt frå dei andre norske storferasane.

Amund Wormstrand sa under debatten etterpå, at det mangfaldet som landbruksmyndighetene seier det skal satses på, blir utarma. Dette fordi dei små bruka no blir rasjonaliserte bort. Det er nemleg på dei små bruka det største mangfaldet finst. Det er mellom anna dei som har halde i hevd tradisjonane med seterdrift og utmarksbeiting og teke vare på dei gamle husdyrrasane. Skal ein ta vare på og utvikle mangfaldet i norsk landbruk må også dei mindre bruka bevarast.

Amund understreka kor viktig det vil bli med sikker dokumentasjon/kontroll av rasereine dyr, for å hindra juks på marknaden.

"Smakeriet" vart eit eineståande høve for Avlslaget til å fortelje om rasen og laget. At det i tillegg vart presentert så interessante resultat frå kjøttforsøket til Stiftelsen Godt Norsk var svært spennande både for oss i Avlslaget og for Mat fra Fjellregionen. Avlslaget vil følge opp resultatene og arbeide for at forsøka blir vidareførte. Kven veit, kanskje vi snart kan gå i butikken og be om kjøtt av Rørosku. Quality Hotell Røros er i alle fall interesserte i å ha slik kjøtt på menyen, om det kan skaffast nok.

"Ei god lita ku med viltsmak!"

Silkefin hos M Granlien, Fåvang. Her blir det viltsmak!

FORSØK MED SIDET TRØNDERFE OG NORDLANDSFE PÅ LANDBRUKSHØGSKOLEN

Øystein Havrevoll, Øyvind Karlsen, Claes-Göran Fristedt og Nina Hovden Sæther

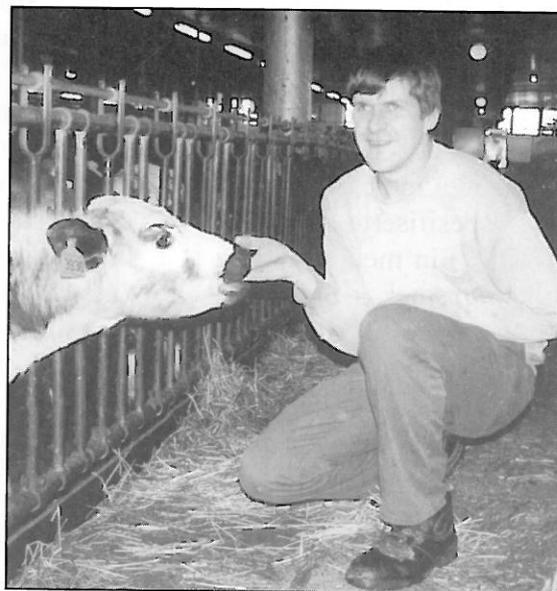
STN-kyr til Ås

Tidleg på 1990-talet tok GENO (dåverande NRF) initiativet til å studera NRF-kua under ulike intensitetsnivå i konvensjonell mjølkeproduksjon. I samarbeid med TINE Norske Meierier og GENO planla Institutt for husdyrfag, NLH, og Institutt for reproduksjon og rettsmedisin, NVH, forsøk med ulik forstyrke til mjølkekyr (sjå Husdyrforsøksmøtet 1998). Professor Nils Standal og professor Øystein Andresen foreslo då at me samstundes burde ha ei gruppe med gamle kurasar. Sidan rasen av Sidet Trønderfe og Nordlandsfe (STN) var størst i omfang av dei gamle rasane, valte me denne rasen. Målsettinga var i løpet av prosjektperioden å etablere ein buskap på 15 STN-kyr med påsett til bruk i forskning på NLH. Prosjektarbeidet kom i gang hausten 1994 med midlar frå Jordbruksavtalen og med eigeninnsats frå samarbeidspartane. For å ha god kontakt med næringa og å knytta forskingsarbeidet til aktuelle problemstillingar, vart det skipa ei referansegruppe der faglaga i landbruket, Avlslaget for STN og Norsk landbruksmuseum deltok i tillegg til samarbeidspartane i prosjektet. Spørsmålet vart også drøfta med pensjonistane professor Ola Syrstad og konsulent Ketil Gravir som både gjennom førsking og avlsarbeid på 1950-60 talet kjente godt til STN-rasen. Student Tori Viki ved Institutt for husdyrfag laga som eit arbeid med frie fagvektar, ei oversikt over forskning med gamle storferasar i Noreg.

I juni 1995 vart det kjøpt inn 8 kalvar, kviger og kyr frå Oppland, Hedmark og Sør-Trøndelag. Dyra vart transporterte til Ås av GENO etter gjennomgang og testing av lokal veterinær. Sommaren 1996 vart det på nytt kjøpt inn 5 dyr. Alle innkjøpte dyr gjekk først minst ein måned på eigne beite på NLH før dei vart innpassa i buskapen. Den "førstefødte" STN-kalven på Ås kom til den 30. juni 1995. Han vart fødd ute på Norderås-beite.

Kviger og kyr vart sette på bås, mens kalvar og ungdyr har gått i bingar saman med NRF-dyra. På beite har STN-dyra gått saman med resten av NLH-flokken både som ungdyr/kviger, mjølkekyr og gjeldkyr. Alle kyrne har blitt mjølka med det same utstyret (DeLaval med automatisk avtakar).

Etter omorganisering av Gardsbruket/Husdyrbruket på NLH i 1994, var det Senter for husdyrforsøk som har hatt ansvar og drift av førsproduksjon og fjøs medrekna mykje forsøksregistrering. Dette har fungert svært bra.

Øyvind Karlsen ved NLH, med kukalv etter 9153 Lill-Gubben

Etablering av STN-buskap på NLH

Ikkje uventa var det liten tilgang på livdyr i etableringsfasen. Målet dei første 2-3 åra var difor å få så mange kvigekalvar som råd til påsett.

Ut frå stambok til kyrne vart dyra inseminerte med sæd frå STN-okstar me hadde tilgang på. Nokre kyr vart også "skylte" for embryo som vart lagt inn på andre NLH-kyr av veterinærer frå GENO. I denne rekrutteringsfasen kunne

STN - Bladet

me berre rangera ut kyr som var alvorleg sjuke eller med så sterke lyte at dei ikkje fungerte i flokken. Me hadde difor truleg fleire kyr med jurfeil og andre manglar enn det som er vanleg i STN-buskarpar.

Både folk og fe skulle tilpassa seg kvarandre. STN-kyr har ei anna jurform og ter seg annleis på bås og beite enn NRF-kyrne. Dei første åra heldt ofte STN-kyrne seg for seg sjølve på beite og kom sist inn til mjølkning i ein kuflokk som først på sommaren kunne telja 130 dyr. Seinare har dette endra seg. Det kan tyda på at beite, men kalvar født på etterjulsvinteren fekk tilskot av litt kraftfôr og høy også ute. Før kalving fekk både kviger og kyr 0,5 kg kraftfôr til opptrapping på kraftfôrmengden frå andre dag etter kalving.

Hausten 1998 var det 11 STN-kyr som skulle kalva sesongen 1998-99 og 9 kalvar/ungdyr til påsett. Tilsvarande tal for hausten 2000 er 19 kyr/kviger og 8 kalvar/ungdyr (hodyr). I tillegg til å ha ein gardsokse, blir oksekalvane fora opp til kalveslakt.

Forsøk med STN

Målsetting med prosjektet var å etablere ein buskap av gamal norsk storferase til forskning på næringsbehovet til vedlikehald og produksjon. For å koma raskare i gang med forskingsarbeidet, kunne prosjektet få meir midlar til innkjøp av drektige kviger og kyr. På grunn av liten tilgang på livdyr, vart dette tilbodet ikkje nytta.

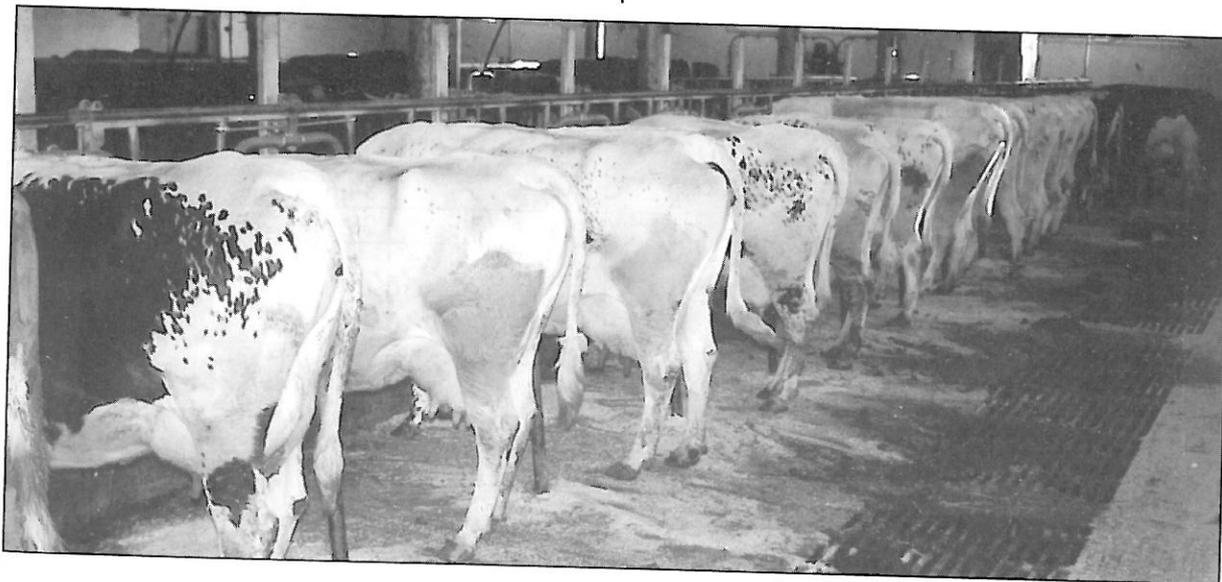
Dei fire første STN-kyrne vart sette i forsøk ved beiteslepp våren 1997, og fram til innsett 15.09.98 har me hatt registreringar med totalt 8

både STN-kyr og røktar er meir nøgde med kvarandre etter som åra går. Kanskje har ljøsleta STN-kalvar fått meir kos av praktikantar og røktarar på fjøset enn det som er vanleg for kvar av dei ca 160 kalvane som blir født årleg?

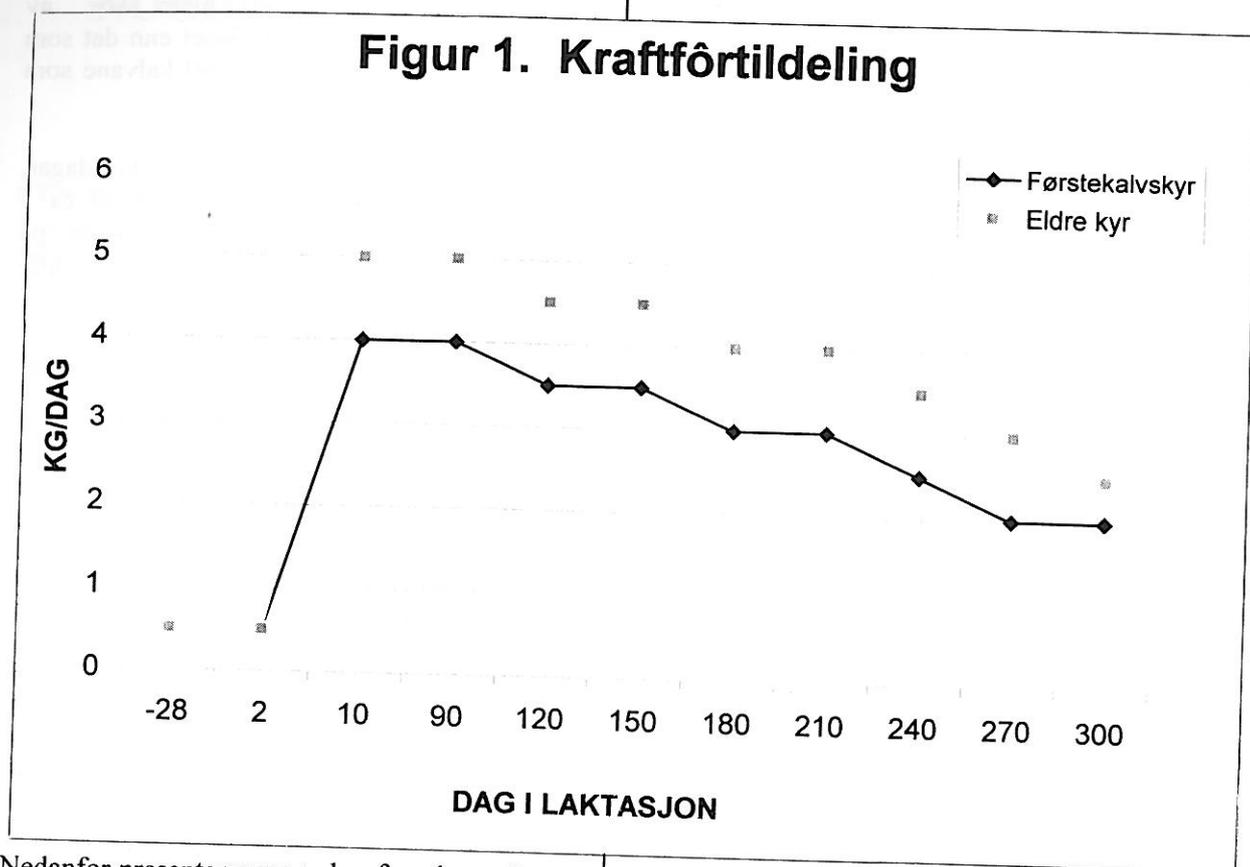
STN-kalvane fekk gå med mor si nokre dagar, men vart elles bøtteföra med mjølk til ca 3 månaders alder. Dei fekk fri tilgang på høy/surfôr og ca 1 kg kraftfôr om dagen. Alle kalvar og ungdyr var på kyr. Alle mjølkekyr av STN, både kviger og eldre kyr, har fått tildelt kraftfôrmengde etter ein fastsett plan i høve til kalving, sjå figur 1. Kraftfôr har vore FORMEL 97 HØG inne og FORMEL BEITE ute. Dyra har hatt fri tilgang på grassurfôr og fast mengde, 5 eller 10 kg/dag, med surfôr av raps/raigras. På beite har STN-dyra gått saman med dei andre mjølkekyrne på stripebeite med nytt beite både morgon og kveld. På natta har dei enkelte gonger utover sommaren blitt fora med gras frå fôrhekk nær sommarfjøset.

Tildeling av kraftfôr og grovfôr er gjort individuelt for kvar ku med fôrvogner (Myllerup), og opptak av grovfôr er registrert ved å vega restar manuelt tre dagar i veka. Mjølke mengder er også registrert tre dagar i veka både inne og på beite med samtidig uttak av alikvote mengder mjølk til ei samleprøve for kvar ku for kvar veke (aliquote mengde = prøvemengden står i forhold til mjølke mengden kyra yter).

Under: STN-kyrne ved NLH, våren 1999

Figur 1. Kraftfôrtildeling

Nedanfor presenterer me nokre forsøksresultat. Her vil me presisera at resultatata gjeld dette dyrematerialet me har hatt på Landbrukshøgskolen i perioden. Som tidlegare skrive har me vore i ein etableringsfase slik at normal utrangergering ikkje kunne ha vore

gjennomført. Det tek også ei tid å byggja opp ein representativ buskap sjølv om ein inseminerer med sæd frå gode oksar. Dessutan skal dyra tilpassa seg miljøet i ein stor kubuskap.

Tabell 1. Forsøk på Landbrukshøgskolen. Resultat frå STN-kyr som har fått 4-5 kg kraftfôr i topplaktasjon og fri tilgang på grovfôr eller beite.

Laktasjon	1.	2.	Eldre	Gj.snitt
Tal kyr	13	11	7	
Vekt i gjennomsnitt, kg	424	455	460	444
Kalvevekt, kg	27,1	33,6	34,6	32,2
Kalvingsintervall, dagar	773*	378	399	388
Kg mjølk/dag /ku i gjennom snitt for 305 d. laktasjon	11,6	15,1	13,5**	13,4
Mjølkefeitt, %	4,15	4,04	4,82**	4,19
Protein, %	3,39	3,37	3,53**	3,40
Laktose, %	4,85	4,74	4,64**	4,77
Celletal, i tusen	43	128	216**	106

* Alder ved første kalving, ** Få dyr med i registreringa

STN - Bladet

Tabell 2. Fôropptak og næringsbehov hjå STN-kyr på NLH i perioden 1997-1998.

Tidspunkt i laktasjonen, veker	Første laktasjon			Andre laktasjon		
	3-13	14-21	22-43	3-13	14-21	22-43
Tal kyr	9	9	9	9	9	9
Vekt, gj.snitt for perioden, kg	430	428	416	450	454	470
EKM, energikorr. mjølk, kg/dag	13,5	12,2	10,3	15,9	14,2	14,3
Fôropptak:						
* Kraftfôr, kg tørrstoff/dag	3,41	2,66	2,11	4,26	3,59	2,61
* Grovfôr, kg tørrstoff/dag	4,32	4,08	3,78	5,75	5,57	6,81
Fôrforbruk:						
* FEm/dag	7,31	6,27	5,10	9,38	8,44	8,35
* AAT, g/dag	749	640	515	967	873	854
* FEm/kg EKM	0,54	0,51	0,50	0,59	0,59	0,58
* AAT, g/kg EKM	55	52	50	61	61	60

Vidare forsøk med STN på Landbrukshøgskolen

I 1998 fekk Instiutt for husdyrfag forskingsmidlar frå Nordisk Genbank – Husdyr til å studera vidare på gamle rasar. I tillegg til å sjå på åtferd og planteval på beite i nokre buskarar ute i felt, har dette prosjektet nytta STN-kyrne på NLH frå hausten 1998. Her ser ein vidare på næringsbehovet til produksjon samanlikna med ei tilsvarande gruppe av NRF-kyr. Professor Odd Vangen er prosjektleiar og stipendiat Nina Hovden Sæther skal nytta data

i doktorarbeidet sitt. Sjølve forsøksregistreringane blir avslutta i år, men Institutt for husdyrfag har saman med Senter for husdyrforsøk diskutert aktuelle problemstillingar for vidare utnytting av Sidet Trønderfe og Nordlandsfe frå 2001. Før me starta med å byggja opp ein gammal rase på NLH i 1994, var rådet frå professor Ola Syrstad klart: Eit forskingsstudie av genotype – miljøsamspel er langsiktig arbeid. Me håpar difor at gode idear kan løysa ut nødvendige forskingsmidlar også i framtida.

*STN-oksar i
fôrings-forsøk ved
NLH, våren 2000.*

*Begge oksane
er søner etter
seminoksen
9148 Nist.*

LIVDYRMARKEDET

STN-dyr til salgs:

Dyr	drektig	% STN	Eigar	Telefon
Kvigekalver		?	Anton Tessnes, 2683 Tessand	61 23 97 89
2 Kviger	Ja	50	Ivar Kringlemoen, 4849 Arendal	37 03 31 83
Kvige	Ja	75		
Ku	Ja	Ren ??		
Kvigekalv f.juli-00		Ren ??	Sverre Rimstad, 2420 Trysil	62 45 76 80
Kvige f.mars-00		92,2	Jakob Magnussen, 6460 Eidsvåg R	71 23 54 61
Kvigekalver f.våren-00		Ren ??	Bjørn Huseklepp, 2512 Kvikne	62 48 41 95
Kvige f.våren-99	Ja	Ren ??		
Kvigekalv f.sept-00		Ren ??	Elisabeth Wormstrand, Brandval	62 82 51 31
Kvige f.okt-99	Nei	94,9	Bror Heminghytt, 8114 Tollå	75 56 82 74
Kvige f.april-99	Ja	50	Arvid Øyberg, 3626 Rollag	32 74 67 76
Ku	Ja	90	Finn Moen, 6653 Øvre Surnadal	71 66 21 10
Ku	Ja	Ren ??	Synnøve Bergerud, 3630 Rødberg	32 74 15 26
Kvige	Nei	75	Gunnar Hjelde, 7650 Verdal	74 07 11 34
Okser 1 år og yngre		??	Arvid Glørstad, Hitra	72 44 16 29
Oksekalv f.des-99		Ren ??	Anne og Kåre Saglien, 2642 Kvam	61 29 59 61
Pksekalv f.april -00		Ren ??	Atle Bakken, 6080 Gurskøy	70 08 30 63
2 Kviger	Nei	87,5 ??	Randi Døving, 6060 Hareid	70 09 29 10

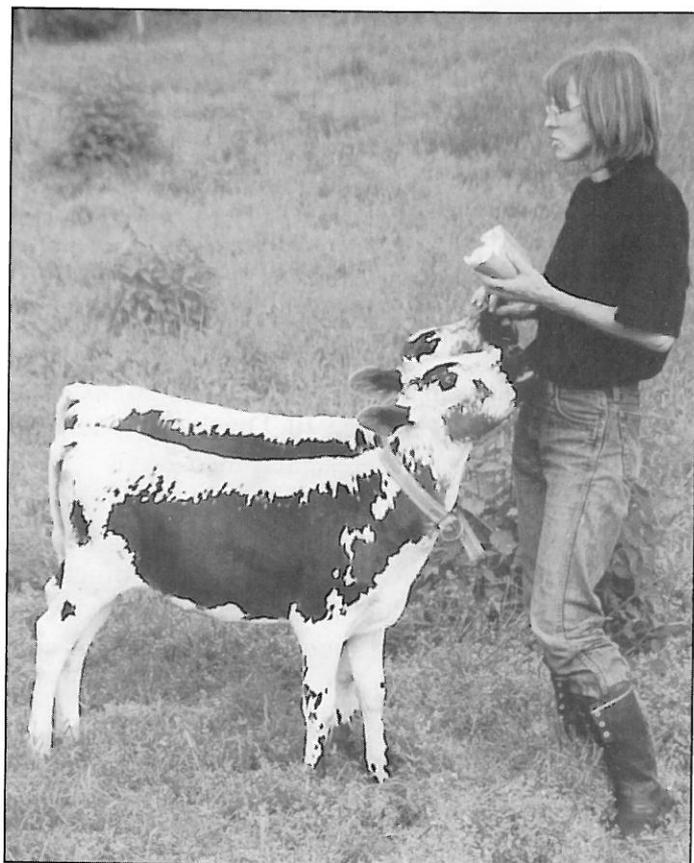
STN - Bladet

Av dyr som ønskes kjøpt kan vi nevne;

Kyr/kviger i produksjon/ kalver snart	Oppland
Kyr, haustbære	Oppland
Kvige, vårbær	Sør-Troms
Ku i produksjon/ kalver snart	Nord-Møre
Kvigekalv	Nord-Trøndelag
Kvige, haustbær	Oppland
Okse 1 år eller eldre, reinrasa	Sør-Østlandet

Magnus Jonsson, 6392 Vikebukt tlf: 71 18 12 19 Ønsker å kjøpe utrangerte, reinrasa STN-kyr som kan bli ammekyr.

Livdyrannonsene vil snart bli lagt ut på våre hjemmesider www.stn-avl.no

Gerd Inger Flå, Oppdal med to fine kulkalvar etter 9158 Flå.

Livdyrkontakt

**Helen Davey
2436 Våler S**

**Tlf/fax:
62 43 79 31**

**e-post:
livdyr@stn-avl.no**

**Kontortid:
Onsdager 19 – 21**

Nytt frå styret

Styremøte halde på Oppdal Hotell 06.10.00

I

Stiftinga Godt Norsk og Matforsk på Ås vil prøve å dokumentere meir om "norsk smak". Skal i første omgang lage eit "sensorisk kjøttkart, og prøve å beskrive skilnader i smak på kjøtt mellom ulike artar/ raser. Selskapet "mat fra fjellregionen" og "mat – helse –miljøalliansen" skal arrangere et seminar, "smakeriet" på Røros i november. Bjørn Huseklepp var invitert til å fortelle litt om planene for dette. Landbruksministeren vil delta, og noen foreløpige resultater fra prosjektet til Godt Norsk og Matforsk vil bli offentliggjort. Kjøtt fra to unge STN-kyr fra Huseklepp/ Eide på Kvikne vil bli brukte, både i smaksprosjektet, og til smaksprøver på "smakeriet". Avslaget ble invitert til å delta. En god anledning til å profilere rasen og laget. Det ble vedtatt at minst to fra styret deltar på "smakeriet".

II

GENO har lagt om sitt prissystem for sæd. Vi får no kr 110,- pr brukte dose, uansett omløp osv. Dette vil, med normal omløpsprosent, gje oss omtrent same inntening som tidlegare.

Medlemskontingenten til avslaget har no i fleire år vore kr 150,- Er denne klar for revisjon?

Landslaget for Telemarkfe har kr 200,- i medlemskontingent og har vedteke ein sædpris på kr 135,- pr dose. Vi vil ta opp begge desse sakene med GENO og Landslaget for Telemarksfe når framlegget til ny samarbeidsavtale mellom GENO og dei to gamalraselaga forelegg.

III

Det var til møtet kome inn eit tilbod på oksekalv til semin.

Kalven er fødd hos Elisabeth og Amund Wormstrand i Brandval, og er resultat av en spesialinseminering med langtidslagra sæd.

Kalvens far er 9004 Selo. Morfar 9010 Øst - Tor. Mora 53 Løkkeli har så langt ein 5 års middelavdrått på ; 5055 – 3,6 – 3,4. Kalven er svart-sidede og reinrasa.

Det vart einstemmig vedteke å kjøpe inn kalven. Det kan også bli aktuelt å tappe sæd for eksport til Sverige av denne oxen.

IV

Det vart på møtet tildelt sæd av eldre STN-oksar til tre aktuelle oksemødre. 1 ku – 9012 Josu, 1 ku – 9006 Nero og 1 ku – 9024 Langen. Så får vi sjå om det kan resultere i nye aktuelle oksekalvar.

V

Årsmøtet for 2001 legges til Ås i Akershus, dersom det går i orden med gardsbesøk ved NLH, og det finst overnattingsstad med tilstrekkeleg kapasitet. Dato for årsmøtet blir 17.-18.mars.

VI

Det var vanskeleg å få folk med aktuelle STN-kyr til å reise til Dyrsku'n i Seljord. Likevel var vi representert med 2 kyr.

Jostein Brenden og Atle Meås stilte på stand for Norsk Bufe/ Avslaget på utstillinga By og Land 2000 på Hellerudsletta 7.september. Denne utstillinga var desverre svært dårleg besøkt, og det spøker vel for den tradisjonsrike Hellerudutstillinga!

VII

Styret såg på utkastet til kalender for Norsk Bufe for 2001. Avslaget hadde ønske om nokre få endringar på sidene med STN-dyr. Elles såg det ut til at også 2001-utgaven blir ein fin kalender, og eit fint samarbeidstiltak raselaga imellom!

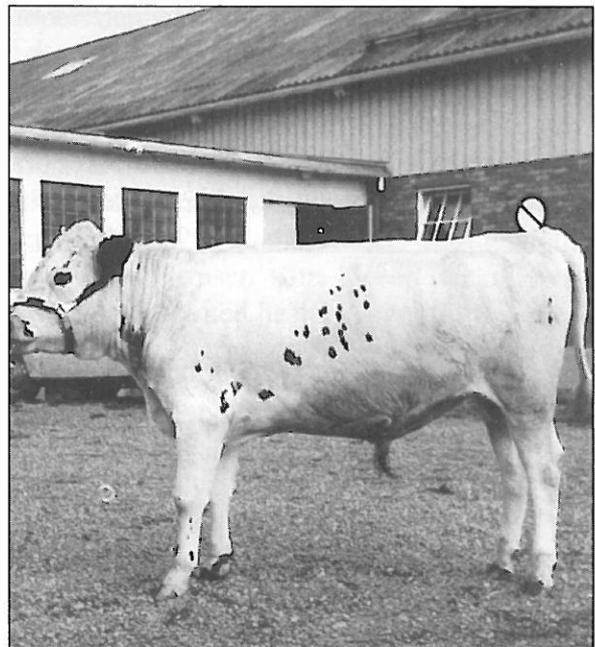
STN - Bladet

53 Løkkeli etter 9010 Øst-Tor er mor til det nye seminokseemnet;

*"Lofte"
fødd 01.09.00
Hos Elisabeth og Amund Wormstrand*

*Som er son etter gode gamle
9004 Selo fødd: 12.08.73
Ein okse som har gjeve mange gode døtre.*

* 9181 Løkk – Ruben *

I presentasjonen av årets seminoksar i STN-Bladet nr 2-2000 var det desverre ein okse som vart utegløymt. STN-Bladet beklager !

Fødd: 03.09. 1998 Kvit med raue avtegn Mors brystomfang: 169 cm Bør ikke brukes til kyr etter; 9145.	Hos: E og A Wormstrand, Brandval Vekt 12 mndr: 356 kg Buskapsmiddel: 4613 – 4,4 – 3,4
---	---

Far 9145 RUNE Fødd: 10.02. 1995 Hos: Helen Öhgren, Lövänger, Sverige	Mor 39 LØKKMARI Fødd: 21.09. 1990 Avdrått 6 år: 4828 – 4,8 – 3,5
---	---

Farfar 46 Flink 6693 F: 13.11. 1992	Farmor 300 Dimma 6 år: 5503 – 4,6 – 3,6	Morfar 9049 Maro F: 24.04. 1980	Mormor 15 Løkkros 9 år: 5693 – 4,5 – 3,5
--	--	--	---

FFF 9087 Harg	FFM 178 Flicka	FMF 158 Fare 6696	FMM 286 Drim- ma	MFF 717 Kare 76717	MFM 60 Majros	MMF 9030 Bill	MMM 104 Dokke
---------------------	----------------------	----------------------------	---------------------------	-----------------------------	---------------------	---------------------	---------------------

Løkk-Ruben er ein okse med mykje svensk blod, sjølv om kulina bakom stammar frå Langen på Røros. Faren, 9145 Rune, importerte Elisabeth og Amund Wormstrand fra den gamle besteningen hos Rune Boström i Lövänger i 1995. 9145 har noen døtre etter seg som nå har kalva inn. Det ser ut som om de mjølker bra og har fine jur. Mor til Løkk-Ruben, 39 Løkkmari har også et svært godt jur, så her burde det vere noe å hente både av produksjon og jur-eksterior.

39 Løkkmari
Mor til Løkk-Ruben
10 år gammel, og
fortsatt i full
produksjon.

Hestehandel med verdens nordligste (STN) -mjølkeprodusent

Geir Wirkola kjører i åkeren med "Tømtevin" i Bekkarfjord i Finnmark sommeren 2000

Veldig mye her i livet skjer ved tilfeldigheter, og det handler denne historien om.

Det startet med at Geir Wirkola fra Lebesby i Finnmark ringte til oss en dag i slutten av mars. Han var på ferie, og sa at han kunne stikke innom en tur. Det er alltid hyggelig å få besøk av husdyrbønder.

Geir kom dagen etter, og Romerike viste seg fra sin beste side, -med 20 cm nysnø og sol. Jeg skulle akkurat ut og kjøre en 3-års Tungdøl hingst av egen avl. Vi mente å stille denne hesten på Biri for å få den kåret. Geir ble med på treningsturen, og under turen ymtet han frampå om at han skulle hatt seg hest igjen. Men det skulle helst være Fjording.

Fjording ? sa jeg. Du kan da vel kjøpe denne! Neeeee, sa Geir og dro på det. Men han syntes godt om hesten, det var tydelig. Den har da også et usedvanlig godt lynne. Vi kjørte videre og pratet om løst og fast, og

det var faktisk flere verdensproblemer som ble løst under turen. Hingsten oppførte seg eksemplarisk, og vi nærmet oss garden igjen. Da plutselig sier Geir; "Jo, jeg tror jeg kjøper denne!" Der kom det nord-norske lynne og sinnelag fram!

Men, sa jeg, først må vi stille hesten på Biri, og så må vi ordne med frakt. Hesten ble stilt, -men ble ikke kåret. Frakta helt nord til Finnmark da? Den ordnet vi gjennom Osvald Guttormsen som kjører strekningen Karasjok-Oslo med hester 1 gang i måneden. Så til og med det ordnet seg.

Men i hestehandelen inngikk også besøksplikt til sommeren. Vi hadde pratet om Finnmarkstur lenge, så det skulle vi få til. 4.august reiste Marit og jeg til Kirkenes, der Geir møtte oss i et strålende vær. Han hadde ordnet med lunch hos en bekjent i byen. Deretter skulle Marit absolutt til Russergrensa og til Finland på handel. Da det var gjort, reiste vi heim til Geir. Garden hans, Steinbakken, lå vakkert til ut mot

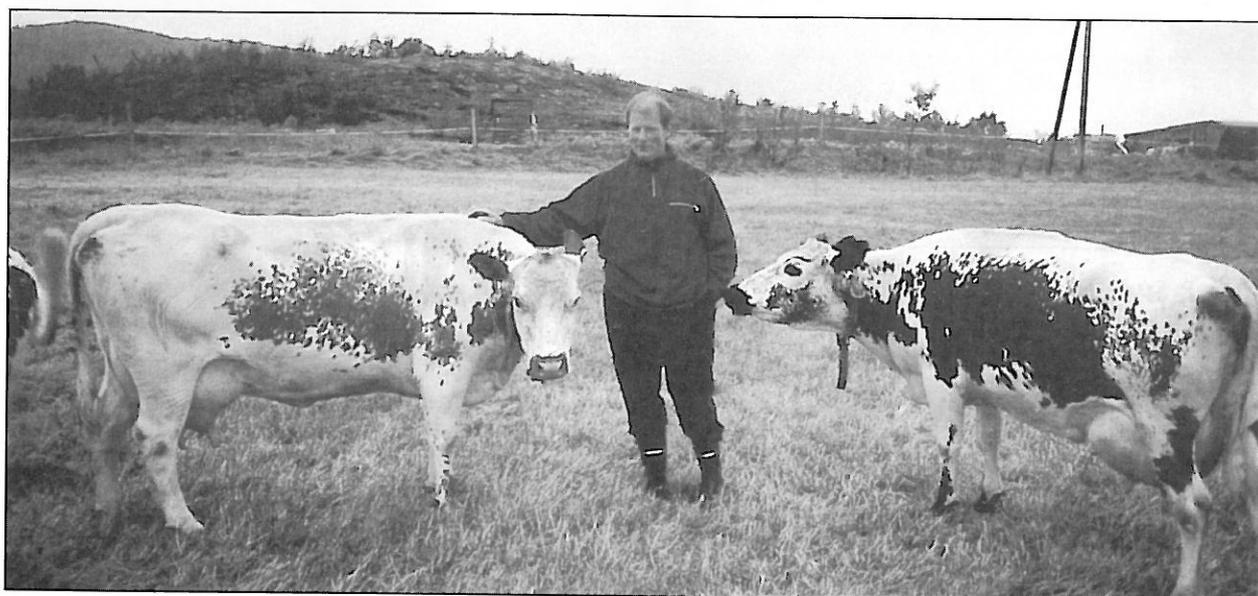
STN - Bladet

Bekkarfjorden. Som vi kom kjørende så vi hesten vi solgte gå nedenfor husa samman med to andre hester. Vi stoppet, og hesten løftet hodet og kom oss i møte da vi pratet til den. Det var tydelig at den kjente igjen oss.

Klokka begynte å bli mange, og Geir skulle opp og i fjøset. Derfor tok vi kvelden. Men det var ikke bare lett å få sove for oss søringer! Klokka 01.30 kom sola inn på soverommet, -da var a på tur opp igjen!

Geir driver litt spesielt, da han har samdrift med Peder Jensen og familie. De har

mjølkekyrne på Jensen sin gard, Elvebakken, som ligger 300 meter unna Steinbakken. De har ca 18 mjølkekyr + påsett. Noen sauer, høner og nå altså hest! Halparten av besetningen er STN. De første dyra ble kjøpt inn fra Anne Kari og Arne Saxerud og Elisabeth og Amund Wormstrand i 1988. De kjøpte også en okse fra Kjell Wickstrøm på Oppdal. De har fortsatt å bruke stort sett egen okse til STN-kyrne, og har kjøpt okser blant annet fra Vefsn Landbruksskole i Mosjøen. De har også lagt ned en utrolig stor innsats med nydyrking. 100 mål bjørkeskog og myr var dyrket opp i de siste åra.

Geir Wirkola med 123 Rosa etter gardsoksen Solmund

Og avstander!! Vi fra sentrale strøk på Østlandet synes noen få mil til slakteri, maskinforretning og butikk er langt, men i Finnmark er 20-30 mil ikke noen ting å prate om engang! Mjølka på Elvebakken blir henta hver 3.dag, og kjøres enten til Alta (30 mil) eller til Steigen (120 mil!) Slaktet går også til Alta. Kraftfôret kommer fra Troms. Det er viktig å være på forskudd med både kraftfôr og gjødsel, for ingen vet når veger stenges og åpnes.

Alt slik har folk i Finnmark måttet lære seg, og vi sitter tilbake med inntrykk av at den

nord-norske folkesjela er slik innstilt at det vi ikke får gjort idag, det får vi gjøre i morgen, -eller i overmorgen. Det tror jeg er en meget god og sunn livsinstilling!

Det kom og gikk folk stadig vekk hos Geir, og vi har ikke opplevd maken til servering! Neste måltid var under planlegging lenge før det forrige var avsluttet. Og her var det ikke snakk om ekkel lett eller light mat! Her var det kalorier og god smak så Grethe Rohde ville fått bakoversveis!

STN - Bladet

Men det nærmet seg at vi skulle videre. Geir kjørte oss til Kjøllefjord, og derfra tok vi hurtigruta til Vadsø. En flott tur, med frokost under innseilinga til Vadsø. I Vadsø ville vi se oss omkring, og museer er jo alltid interessante steder å besøke. Vi lånte sykler på hotellet, og syklet til Vadsø museum og besøkte Tuomainen-gården. Svært mye interessant å se. Plutselig oppdaget jeg bilder av Nordlandskyr, og tenkte at disse kunne det være moro å få kopier av. Og museet ordnet opp så vi fikk kopier av bildene! Kanskje får dere se dem i STN-Bladet etter

hvert. Dagen avsluttet vi med konsert med Sondre Bratland og Annbjørg Lien. En veldig kulturell dag, med andre ord!

Dagen etter tok vi hurtigruta til Kirkenes, og derfra fly tilbake til Gardermoen og Romerike. Vi hadde hatt en fantastisk tur, opplevd en utrolig gjestfrihet og sett Finnmark i et strålende sommervær!

Så det kan komme mye ut av en hestehandel!

Marit og Odd Roar Stenby

136 Snuppa etter 9119 Småsjokongen av Jensen/ Wirkola sin besetning

Fesjå på Hålogalandsmart'n

Odd Roar Stenby og Axel Palsa med 3.premiekua 16 Golin etter 9129 Havdal

I forbindelse med at jeg hadde deltatt på dommerkurset som avslaget for STN arrangerte, ble jeg i august spurt om jeg kunne reise til Harstad for å dømme Nordlandsfekyr under Hålogalandsmart'n. Jeg var selvfølgelig ikke vond å be, for det er alltid spennende å treffe husdyrinteresserte folk og se på dyr.

Så kjerringa og jeg vi reiste 25.august med fly til Evenes. Vi overnatta i Harstad. Dagen etter var det klart for storfeutstillinga. Den foregikk på Harstad Travpark, og der hadde Bondelagene i distriktet gjort en kjempejobb. Der var god martnasstemning, med handel og prat.

Det bel utstilt 4 kyr og noen kalver. 3 eiere stilte med dyr, det var; Axel Palsa , Åge Kvalvik og Levald Åsheim.

Dyra var velstelte og trivelige. Kyrne ble bedømt etter STN-lagets regler. Den kua

som ble premiært var 16 Golin tilhørende Axel Palsa, Borkenes. Om den kua sa vi; "Langlagd ku av god type, gode bein, noe tåvid framme. Godt jur med litt lågt feste bak. Passe store spener. Kua fikk 8 poeng for kropp og bein og 3,5 poeng for jur. I alt 11,5 poeng og 3.premie. Kua fikk gavepremie fra avslaget for STN som beste ku på utstillinga. Axel Palsa fikk også premie for beste kalv. De andre dyra hadde bra kroppseksterør, men litt store spener og ekstraspener.

Alt i alt ble det en veldig hyggelig dag i Harstad, med koselige folk og nye bekjenskaper. Som dere ser av bildet var det mye folk som overvar premieutdelingen. Vi takker for opplevelsen.

Marit og Odd Roar Stenby

Seterdag i Snertingdal

Atle – 2000

*Nokre av deltakarane på seterdagen
helsar på 197 Gullros e. 9035 Korssjøen*

Vestoppland Feavlslag arrangerte seterdag hos Marie og Arne Stensvold i Snertingdal den 5. august. Vel 20 personar var det som fann vegen til seters på ein av dei få dagane med sol over austlandet sommaren 2000.

Marie og Arne Stensvold driv garden Rosendal i Snertingdal, og bygde seg i 1995 opp ny seter på eit dyrkingsfelt nokre kilometer frå garden. I dette distriktet har det ikkje vore vanleg med setring dei siste 50 åra, så litt spesielt er det da med ei heilt ny seter. Riktignok var det foreløpig berre fjøs på setra, ei campingvogn gjorde nytte som overnattingsplass. Men dei har planar om å få bygd seterhus også.

På garden finst omlag 16 årskyr, og buskapen består no overvegende av dyr med STN-blod. Reinheitsgraden er foreløpig varierende, da dei har satsa på å krysse seg over frå NRF til STN. Nokre reine NRF-kyr har dei også att enda.

Kyrne går fritt i utmarka om dagen og på innmark om natta.

Arne seier at å bygge seg seter er noko av det likaste han har gjort. Han meiner at han får utnytta dyrkajorda på setra på ein betre måte, ved at kyrne beiter gjenveksten etter slåtten. Beitegrunnet på garden vart også mykje større i og med at ein får nytta utmarka. I tillegg gjer det godt både for folk og dyr med litt variasjon.

Ein svært triveleg dag fekk vi på setra. Det er viktig for ku-bønder å kunne treffast på denne måten, så ein stor takk til invitasjonen frå Vestoppland feavlslag, som arrangere treffet. Det kjem forøvrig til å gå gjetord om Marie Stensvold sine gode vaflar i gamalrasemiljøet i Vest-Oppland i lange tider framover!

Interior frå seterfjøset. Bolkane kan takast bort, slik at fjøset kan fungere som reiskapshus om vinteren.

233 Pia etter 9110 Hårstad. Mor til Pia kjøpte Arne og Marie inn frå buskapen til Ola Riste i Lomen i Valdres.

Returadresse:
Avslaget for STN
2634 FÅVANG

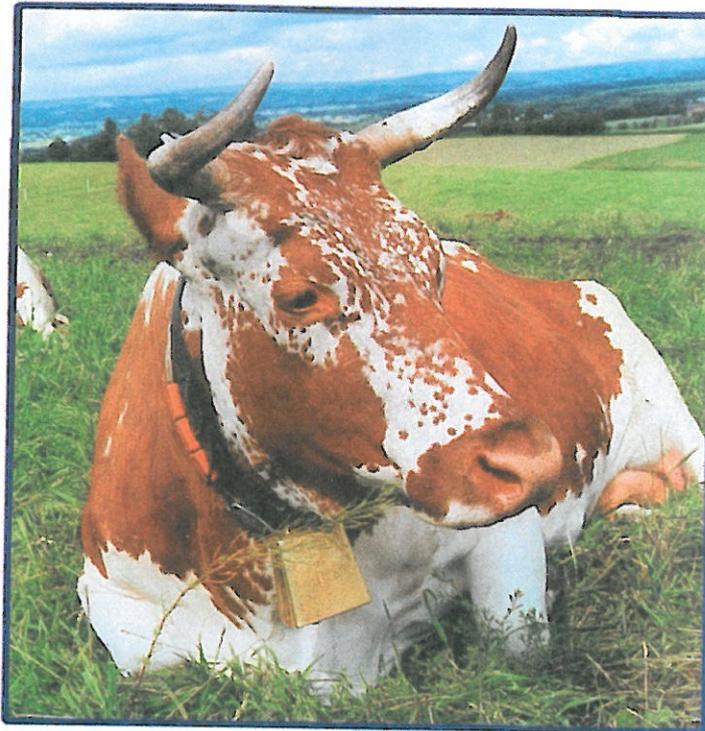
C

Norsk Bufe Kalenderen

Telemarkfe

Vestlandsk-
Raudkolle

Sidet Trønderfe
og Nordlandsfe

Østlandsk
Raudkolle

Jarlsbergfe

Dølafe

Vestlandsk
Fjordfe

Norske Kuraser ÅR 2001

Ny kukalender!

Også for 2001 har Norsk Bufe laga ein flott kalender med alle dei gamle norske storferasane.

Kalenderen kostar kr 100,- og kan bestillast av:

Avslaget for STN, v/ Grete Løvaas, 2643 SKÅBU

Kontonummer: 2095.32.84708

STN-Bladet

Medlemsblad for Avslaget for Sidet Trønderfe og Nordlandsfe

Opplag: 1800 ex. Utgåver pr år: 3

Trykk: Dale-Gudbrands Trykkeri, 2635 Tretten

ISSN: 0804-1113